

### Transcriptie 301-3

#### Brieven tussen de meesters tbv de Leiden-Kotten reis

(Vorbereiding)

Geachte collega 17 April 1942

(94)

Toen ik dinsdagmorgen je brief ontving ben ik meteen begonnen propaganda te maken bij de leerlingen van de school. Ik heb ze gevraagd en thuis over te praten en me dan te vertellen of vader en moeder er voor voelden. 'k Ben toen in de loop van de week de opgegeven adressen langs geweest en heb de mensen ingelicht over de gang van zaken. 't Gevolg is dat we 26 kinderen kunnen plaatsen. Een mooi succes vind je niet?

Hier volgende namen van de a.s. pleegouders en wat ze vragen>

|                                             |                  |
|---------------------------------------------|------------------|
| Beskers (Klumper)                           | meisje 11-12 j   |
| JH Konings                                  | meisje 8-10 j    |
| W Kruisselbrink                             | meisje 10-11 j   |
| Wed Joh Beernink (rijwielhandel)            | meisje 8-10 j    |
| BJ ten Vlietbrink (bij Veldzicht)           | meisje 10-11 j   |
| G ten Haar (smid)                           | jongen 8-12 j    |
| GH Freriks (Mensinkhuysen)                  | meisje 10-12 j   |
| GW Leemkuil (molenaar)                      | meisje 8-10 j    |
| A Enning                                    | jongen 8-10 j    |
| FW Damkol (bij Veldzicht)                   | meisje 9-11 j    |
| BJ Roerdinkholder (Ital meren)              | meisje 8-12 j    |
| Joh Verink(Plantenkamp)                     | meisje 8-12 j    |
| N Schreuder (tegenover je broer GJ)         | meisje 10-11 j   |
| GW Kuenen (Toebeshuysen)                    | jongen 9-11 j    |
| AW Hesselink (Aalbrink)                     | meisje 6-7 j     |
| HJ Roerdinkholder (Timpert)                 | jongen 10-12 j   |
| W Meerdink (Draaier)                        | meisje 8-12 j    |
| BW ten Pas (de ouders van de bakker) j of m |                  |
| Jan ten Pas (molenaar broer v bakker)       | jongen           |
| Joh Wilterdink (v Hulzen)                   | meisje 9-11 j    |
| JH Stermerdink (Tooneman)                   | jongen 8-10 j    |
| JWAarnink (Gelinkbusker)                    | 2 meisjes 7-10 j |
| GW Huiskamp (Plante)                        | meisje 10 j      |
| H Kappers (post)                            | jongen 8-10 j    |
| En wijzelf ook een                          | jongen 8-12 j    |

'k Hoor wel even wanneer ze zullen komen enz. Hoe gaat het, worden de kinderen gebracht of zullen er een paar van hier komen om ze te halen en hoe zal die reis bekostigd worden? Un je aan geld komen om die kinderen hier naar toe te laten komen? Wanneer ze teruggaan is hier misschien ook nog wel bij de een of ander iets los te kloppen om die kinderen naar Leiden terug te sturen.

Rietje en Flip voelen zich hier schijnbaar al geheel thuis. Op school zijn ze dadelijk vriendschappelijk in de grote familie opgenomen en ook thuis bij mijn burens kunnen ze best zijn. Misschien willen ze over een tijdje niet eens meer terug, als ze dat vrije buitenleven helemaal gewend zijn.

Ik hoor nog wel even hoe de zaak verder verlopen zal?

Hart groeten ook aan je vrouw  
JBC Gribbroek

Briefkaart

(95)

Geachte collega

Kotten zondagmiddag

Nabestelling! Vanmorgen bereikten mij nog twee opgaven van mensen die in aanmerking wensten te komen voor een leerling van je school,  
JH Roerdinkholder, Weltershaar, meisje +/- 12 jaar  
ADJ Hesselink, Harmshuis, meisje +/- 10 jaar  
Groeten

(96)

Gisteravond vroeg JH Beskers, Rotmans of er voor hem ook nog een kind kon komen, en meisje (jongen ook geen bezwaar) van 10 à 11 j. Jij zoekt toch zeker uit bij welke mensen elk kind zal komen want als die kinderen hier aankomen, dan is het voor mij een beetje lastig, omdat ik niets van de kinderen weet.  
Groeten JB Gribbroek

Brief van Gribbroek aan Wilterdink  
Beste W

18-05-1942

(20) 1

We zijn gisteren ne een voorspoedige reis, precies kwart over zes in WWijk aangekomen. In Woerden hebben we op advies van de stationschef een uur gewacht en hadden toen een trein die doorging naar Arnhem, zodat we in Utrecht niet hoefden over te stappen. Meteen was er een uur om van de 2,5 die we in Arnhem moesten wachten om. Ook troffen we het wat de plaatsen betrof: hele weg hebben we bij elkaar kunnen zitten wel zat er eens een enkele of een paar passagiers tussen maar we hebben ze altijd allemaal in een afdeling bij elkaar kunnen zetten. Onder het nuttigen van menig snoepje (ik heb er talloze naar binnen moeten werken) en het zingen van liedjes viel de reis niet lang. In Arnhem heeft ten Haken de stoet getrakteerd op een glas limonade en daar hebben we Kottense boterhammen uitgedeeld die volgens de kinderen veel lekkerder smaakten dan de Leidse. In plaats van drie, stonden er vier voertuigen te wachten voor het station. Ook de meeste kinderen van de hoogste klassen hier waren op de fiets naar het station gekomen. Toen ik de leidenaartjes vertelde dat daar een troep Kottense kinderen stond, hieven ze een waar kriegsgehuil aan, terwijl de Kottenaren met open mond de nieuwelingen stonden aan te gapen, terwijl je niets van ze hoorde. Bij mijn huis stond ook een hele schare nieuwsgierigen en pleegouders om de aankomst en aflevering mee te maken. Beb Nieuwenhuyzen had het iets te kwaad toen ze met haar pleegmoeder mee moest. Vanmorgen kwart over zeven was ik even bij Aalbrink hoe het met Beppie gegaan was en toen lag ze heel monter bij Jo Hesselink in bed en er was geen wolkje meer aan de lucht. Ik heb verder niets gehoord, dat er een van de kinderen "verlenkelijk" was geweest. Ze kwamen allemaal welgemoed bij school. Het meespelen met onze kinderen ging echter nog niet best vanmorgen in het speelkwartier. Dat zal echter wel voor elkaar komen. Ik hoop dat je over een paar dagen niet meer kunt merken tijdens het spel, dat er twee stammen bij elkaar zijn, maar dat het een geheel geworden is. Rudolf zit gisteravond al dadelijk bij de voerman op de bok en hij had de leidfels in de hand. Of hij glunderde! Kees is al dikke vrienden met onze Henk en Dineke. Hij zit nu op Henk zijn kamer een brief naar huis te schrijven. Nogmaals mijn hartelijke dank

voor de prettige dagen die we bij jullie hebben doorgebracht. Ik heb mijn vrouw er al op voorbereid dat ze met het terugbrengen mee mag. Groet je ook je vrouw en kinderen? Ik zal over een poosje nog wel eens schrijven hoe het gaat. 't Is half 2, we moeten beginnen. Hartelijke groeten J.Gribbroek.

Kotten 22 mei 1942

(16) 2

Beste mensen,

Ik wil jullie even iets uitvoeriger dan voor morgen per telefoon mogelijk was de belevenissen van deze week met onze Leidse pleegkinderen mededelen. Over het algemeen gaat het vooral met jongens heel goed, zowel bij de diverse pleegouders als op school. Van de eerste dag af hebben ze met de jongens hier gevoetbald. Dat meespelen van de meisjes vooral de grotere liet en laat helaas nu nog wel iets te wensen over. Ik heb met de meisjes hier al een paar keer gepraat en ook met de logeetjes. Dan proberen ze het wel even maar het gaat nog niet van harte. Toen ik je brief aan de kinderen van week voorlas heb ik nog de nodige uitbreiding gegeven aan de passages over het met elkaar spelen enz. En wat het snoepen betreft daarvoor heb ik ook een hartig woordje met ze gesproken. Toen ik Woensdagmorgen gebeld had moest ik vijf meisjes bij ten Haken uit de winkel halen, die probeerden zonder bon snoep te kopen. Ik heb bij ten Haken en bij ten Pas gezegd de kinderen geen snoep te verkopen, als ze er niet zeker van waren dat het met de toestemming van de pleegouders was. Ik heb toen de Leidenaartjes verboden hun centen overdag bij zich te hebben en ik heb hun gezegd het in hun koffer op te bergen of nog liever, het aan een pleegouders in bewaring te geven. Veel mensen zijn deze week al denk ik in de weer geweest om de garderobe van de pleegkinderen uit te breiden; Ook hebben velen al nieuwe klompen. Ook Kees heeft een paar nieuwe geverfde, geel met rood; die vond hij zo mooi. Met de van de Steentjes is het tussen de middag bij Verink schijnbaar goed gegaan; tenminste Bep kwam met een plunderend gezicht vertellen dat ze pannekoek met stroop had gehad. Bovendien was er veel post geweest een brief en een stuk of drie kaarten. Wat waren ze vanmorgen allemaal blij met de ansichten van de meester en de juffrouwen. En ze verlang heel erg naar de brieven van de kinderen van je school.

Zondagmiddag wordt hier in school het Pinksterfeest van de zondagsschool gevierd en ik heb ze vandaag daar allemaal voor morgen inviteren. De Zondagschool commissie heeft zijn bestelling bij de winkeliers daarvoor vergroot, dus worden evenals de Kottense kinderen getrakteerd. Coby van As wordt bij Leemkuil heel erg verwend. Die mensen hebben twee jongens en tot hun grote spijt geen meisje en nu is vooral moeder Leemkuil zo blij met dit meisje dat ze (dat weet ik zeker) er over zes weken moeilijk afstand van zal kunnen doen. En ook de beide jongens van Leemkuil zijn erg gek met haar. Nelly duMortier heeft ook een brief van der thuis gehad en daarin een flink standje gekregen. Ze zal, dunkt me, nu wel haast genezen zijn. Als alle kinderen zo goed aankomen en zo'n gezonde kleur krijgen als Rietje Florijn, dan kunnen we dik tevreden zijn. Die meid goed uit al haar kleren. Ik heb haar al geplaagd, dat ik haar Pinkstermaandag terug zou brengen, omdat haar zes weken om zijn, maar ze "wil nog niet naar hoes". Catrien Smit is van de week naar de school arts geweest: was alles goed in orde. Ik geloof dat ik nu het voornaamste wel gehad heb. Ik wens jullie met je vieren prettige Pinksterdagen. De hartelijke groeten ook namens mijn vrouw  
JB Gribbroek

Beste Wilterdink,

Zaterdag morgen het pakket met de brieven ontvangen. Ik ben toen zaterdag meteen de pleeghuizen langs geweest om de brieven aan de eigenaars af te geven. Had toen meteen gelegenheid om van alle pleegouders nog eens te horen hoe het met hun pleegkind ging. Ik hoorde toen bij Verink dat je 's morgens had opgebeld en ook met Willy vd Steen had gepraat. 't Gaat daar nu wel goed even als overal. Beb Flippo heb ik een standje gegeven, omdat ze zich niet bemoeide met Henny Schreuder en altijd dadelijk na het eten weg ging naar andere Leidenaartjes. Dat heb ik haar verboden en ook bij Schreuder gezegd dat ze, indien nodig, haar maar een beetje streng moesten aanpakken. Gistermiddag zijn ze een beetje vroeger bij school gekomen voor het Pinksterfeest. Ze hebben toen de foto's bezichtigd en een bestelling gedaan. Behalve de foto's die je gestuurd hebt zou ik nog graag ontvangen: 4 van D23, 4.D24, 10D27, 9D28, 9D29, 4D30, 1D31 en 2D32. Voor D33 bestond geen belangstelling, die stuur ik hierbij terug. Die met Alie maar in d'r album plakken of is het niet, die hier de trein nawuift?

De kinderen hebben toen gistermiddag alle 30 zonder een uitzondering het Pinksterfeest met de kinderen van de Zondagsschool meegevierd hebben ook van de tractatie, bestaande uit een paar glazen limonade (geen surrogaat), een bolus, een boterkoek enz. gesmild. Vanmiddag is Henk met Kees naar Winterswijk geweest naar de voetbalmatch tussen W.V.C. I en WWijk I. Volgens Kees voetballen ze in 't Westen veel beter dan hier in het Oosten. 't Is nu acht uur, mijn vrouw heeft precies de jongens zijn thuis groepen, die gaan zich nu uitkleden en mogen dan nog een poosje in bed lezen. Mijn vrouw en ik gaan dan samen deze brief posten en meteen een praatje maken met de familie Kappers. Verder hier geen nieuws, dan dat we hier een koude en gister ook natte Pinksteren hebben gehad. Ontvangen allen de hartelijke groeten van ons vijven. JB Gribbroek

Beste vrienden,

Gisteravond de brieven ontvangen en vanmorgen de lange brief aan de Leidenaartjes voorgelezen. Ze vonden het prachtig zo'n grote brief. Alleen de jongens waren eerst jaloers: 't ging in het begin al maar over en tegen de meisjes, maar tot slot kom ik toch nog goed. Je schrijft dat ik er maar druk mee ben, maar ik zou wel eens willen weten wie er 't drukt mee was, jij of ik. We hebben al vaak gezegd: "die Wilterdink schrijft zich blauw". De moeilijkste week hebben we achter de rug en ook de tweede is al bijna verstreken. De volgende vier verlopen heel kalm en ik weet zeker dat er meerdere mensen in Kotten zijn die 't zal spijten dat de zes weken om zijn. D'r zijn al pleegouders die zeggen dat zes weken veel te kort is en dat het zonde is dat ze dan al terug moeten. Woensdag heb ik ze weer gewogen. De meesten waren ongeveer een kilo aangekomen onze Kees drie pond en Henk Schouten 4p en 3 ons. Geweldig vind je niet? Kees kreeg van week een brief van zijn ouders met een briefje voor ons erbij in en dat begon: Beste mede-ouders! Niet gek bedacht.

Wat je schrijft over die bijdrage aan die commissie voor het Pinksterfeest, dat is nog niet zo'n kwaad idee. Laten we dan zo afspreken, dat ik die vijf gulden in mindering breng op het bedrag voor de foto's en dat ik de rest per postwissel aan jou verstuur, dan hoef jij geen

geld over te maken. Op het moment zijn alle Leidenaartjes aan het schrijven: eerst een brief aan de hogemeester en dan aan vriendjes en vriendinnetjes; die doen we dan samen in de grote envelop en worden ze zo naar de hogemeester gezonden met het verzoek of drie de brieven maandag aan de vriendjes en vriendinnetjes wil uitspreken. Ze mogen vandaag verder de hele tijd besteden aan het schrijven van brieven en er zoveel schrijven als ze zelf willen. Dat kan heel pakket worden.

Maar het is zo de voordeligste manier. Laten ze maar zoveel mogelijk van hun centen weer meenemen naar Leiden. Geld in de zak of snoep bij zich op school is helemaal afgelopen. Nadat we er vorige week Woensdag samen even over gepraat hebben, heb ik er niets meer van gemerkt. Beb Flippo zie ik na zaterdag geregeld samen met Henny Schreuder. Het gaat allemaal heel goed, of ik twijfel er niet aan of dat zal je ook wel blijken uit de brieven die de kinderen zelf schrijven. Ik zie aankomen dat ze over een maand niet weer weg willen uit Kotten. Hartelijke groeten van familie Gribbroek

Kotten 7 Juni 1942

(22) 5

Beste Wilterdink

Het pakket brieven is deze week gearriveerd en ik heb ze meteen uitgedeeld en jouw brief voorgelezen. We zullen maar tot de volgende week wachten met het beantwoorden van de kinderen aan de kinderen. 'T is vandaag tot grote spijt van alle jongens en veel meisjes op de helft. Nu gaan ze alweer aftellen, wat gaat dat toch ontzettend gauw. Dolf b.v. verklaart met besliste zekerheid, dat hij niet gelijk met de anderen terug gaat; zijn moeder had geschreven dat hij nog mocht blijven. Maar bij Keunen hebben ze tegen hem gezegd, dat ze hem tot na de 6 weken niet meer te eten gaven. Nu is Dolf en dezer dagen naar een buurman van Kuenen gestapt en gevraagd of ze hem daar over 3 weken enige tijd in de kost wilden hebben, hij kon dan wel bij Kuenen blijven slapen.

Woensdag heb ik ze weer gewogen; ze komen nog best aan en als je hun kleuren ziet, dan ken je ze niet weer. Henk Schouten is de kampioen, die was in die 16 dagen 4,5 kg gegroeid, maar 't is ook ontzettend, zoals die kan eten (tot groot genoegen van Enning). Wat treffen ze prachtig weer. Deze week was buitengewoon en om ze nog eens extra te laten profiteren heb ik Woensdag de burgemeester opgebeld en gevraagd of hij het goed vond, dat wij dat wij Donderdag met de klassen 3 t/m 7 een uitstapje ging het maken naar het Wooldse veen. Dat was dadelijk goed en zo gingen wij Donderdag morgen om 9 uur, voorzien van melk en brood met 98 kinderen op stap, terwijl de juffrouw met 1 en 2 in school bleef. Via de Ital. meren zijn we toen binnendoor naar het Wooldse veen getrokken. Prachtwandeling ze zijn tegenwoordig druk aan de turf steken, zodat ze goed hebben kunnen zien, hoe en waar de lange turf vandaan komt. Dit was ook voor veel Kottenaren de eerste maal dat ze het veen zagen. En als je er eens over praat, kom je tot de ontdekking dat hier minstens 75% van de volwassenen eigenlijk nooit in het veen geweest is. Via een andere weg zijn we toen naar de school terug gewandeld en waren goed half 4 weer bij school. Zo hebben we die dag met heel veel rust  $\pm 12$  km afgelegd. Die dag is gebleken dat onze jongens meer uithoudingsvermogen hebben en niet zoveel over de warmte klagen dan de Leidenaartjes. Het zal wel komen, dat ze hier meer gewend zijn aan het afleggen van grote afstanden door alle weer en wind, doordat ze verder van school wonen. Nu willen we ook nog een dagje naar de Steengroeve. En met degene, die over een fiets beschikken, misschien een Zondag naar erve Kots (Lieveelde).

Vrijdagmiddag zijn we voor het eerst wezen zwemmen. Jammer, dat de meeste Leidenaars geen badpak bij zich hadden. Anders konden kinderen, die er geen hadden er gratis een lenen van het bad, maar die pakjes waren bijna allen versleten en tegenwoordig niet te vervangen, zodat onze gasten zich tevreden moesten stellen met pootje baden. Misschien dat een enkele er voor die 3 weken in Kotten een kan lenen. Die dat niet kan, heb ik aangeraden even naar Leiden te schrijven of ze van thuis willen oversturen. We zwemmen twee middagen, Dinsdag en Vrijdag (een gedeelte van de kinderen loopt de rest fietst) en de fietsers kunnen ook Maandag en Donderdag 's morgens voor schooltijd.

Henk en Kees zijn gistermiddag ook de hele middag naar het zwembad geweest. Kees zijn witte beentjes hebben al iets kleur gekregen. Dinsdag is Kees zijn moeder jarig we zullen haar een roggebrood van 8p. Sturen.

Ziezo, nu weet je weer het voornaamste nieuws van de afgelopen week. Het ontbijt staat klaar we zullen even een stukje eten en dan met de kinderen naar de Ital. meren. 't Is hier prachtig weer en zullen wel weer de hele dag buiten wonen. 't Ontbijt zal tenminstem ook buiten genuttigd worden. Ontvang allen de hartelijke groeten van ons allen

JB Gribbroek

Vrijdag was je broer ook met zijn klas op het zwembad. Ik zeg toen zo langs mijn neus weg: "daar heb je meester Wilterdink ook." toen had je die gezichten moeten zien. Je broer heeft toen met enkele nog een praatje gemaakt.

We zijn precies terug van de It. meren en met de Fam. Roerdinkholder ook gepraat over Bep v/d Reyden. Bep is eigenwijs en ongezeglijk vaak. Vandaag voor een week heeft R. haar naar bed gestuurd. Ook moppert ze wel eens over het eten, dat dat oude vlees te zout is. En een grote last hebben ze met het hoofd. Ze hebben al spul geprobeerd, dat hier kappers verkoopt, maar dat helpt niet. Nu zal ik morgen de schoolarts even opbellen, of die me geen of doend middel aan de hand kan doen. Nogmaals hartelijk gegroet.

JB Gribbroek

Brief van Gribbroek aan Wilterdink Kotten 11 juni 1942.

(14) 6

Beste Wilterdink,

Evenals de kinderen schrijf ik vandaag ook op een blaadje uit een schrift, niet omdat ik geen blocnote meer heb, maar omdat ik op 't moment geen bij de hand heb. De godsdienst onderwijzer geeft zijn les en ik zit erbij en nu wil ik niet opstaan en een blocnote gaan halen, dat werkt storend. De badpakjes zijn gearriveerd. Nu nog wat zachter weer, zodat we ook 100% kunnen genieten in het zwembad. Juffrouw Roerdinkholder is met Bep van de R naar de wijkzuster geweest en ze zijn 't ongedierte de baas. Helaas zijn er meer meisjes die niet geheel vrij zijn of waren. Bij navraag bij de pleegmoeders bleek me dat. Uit zichzelf waren ze er niet over begonnen. Valse schaamte! Enkelen hebben echter het kwaad al onder de knie, anderen zijn ermee bezig. Het schijnt dat de reiniging op het de GD te leiden niet afdoende geweest is. Maak je er maar niet ongerust over, we zullen het wel voor elkaar krijgen. Met de brief aan Bep ben ik naar Roerdinkholder geweest en hebben hem daar achtergelaten. We hebben er Bep nog niets van gezegd, omdat ze beslist opgeknapt is. Blijft dat zo, dan hoort ze niets van die brief, mocht er echter weer vervelend worden dan zal Roerdinkholder en gebruik van maken.

Aan de brief van Cobi Leijn ander vader en moeder heb ik een paar regels toegevoegd. Cobi krijgt weinig post van d'r thuis en dat vind ze niet prettig. Als je haar moeder toevallig eens ziet vraag haar dan ook, of ze Cobi eens een lange brief wil schrijven. Ik vind het sneu voor Cobi als de ander zoveel krijgen en zij zo weinig. Temeer omdat ze zo'n aardig, lief en ook flink meisje is. De van de Steentjes zijn sinds maandag bij Wiltenshaar. 'T gaat wel goed. Maandag kregen we nog weer vier Leidenaars op school. Een paar uit jouw schoolbuurt, die komen van de Bijzondere school aan 't Plantsoen. Gisteren hebben we weer gewogen 't resultaat is steeds nog zeer bevredigend; voor de een meer, voor de ander minder. 'T is een wedstrijd wie 't meest aankomt.  
Hartelijke groeten ook thuis Mr. Gribbroek

Brief aan Wilterdink 15 juni 1942

(18) 7

Beste Wilterdink

Je brief van morgen ontvangen. Over dat terugbrengen hebben wij gedacht en aan buurman Piepers en zijn vrouw (de pleegouders van Rietje) om die te vragen of ze het idee hadden mee te gaan. We hebben er hun echter nog niets van gezegd. Eerst wou ik graag van je weten, hoe gaat het met de financiën, heb je nog zoveel in de pot, dat hun terugreis er af kan, want hun inkomsten zijn niet van dien aard, dat ik hun durf te vragen zelf de terugreis te betalen. En daar je al geld hebt had gekregen, heb ik hier geen moeite gedaan om wat bij elkaar te krijgen. Mocht dat echt nodig zijn, laat het me dan weten, dan heb ik er zowat.

Achterzijde (geen datum)

...geweest over Suze Nieuwenburg. Nu dat is in orde, ze hadden zelf ook al naar de familie N geschreven, dat ze Suze nog een poos wilden houden. De vader en moeder van Suze willen dan samen komen om haar op te halen. Maar ik heb gezegd, dat ze er geen ruchtbaarheid aan moeten geven, want dan krijgen we last met de jongens, dan schrijven die ook naar huis om te mogen blijven, want dat zouden de jongens stuk voor stuk graag doen.  
Hoor ik dan per ommegaande even over die financiën, indien nodig kunnen mijn vrouw en ik ze ook wel alleen terugbrengen. Verder ook al geen nieuws. Natuurlijk mogen Alie en Jan met ons terug. 't Is te hopen, dat ze dan maar vakantie of vrij.

Brief van Gribbroek aan Wilterdink 19 juni 1942

(15) 8

Beste Wilterdink,

Vanmorgen de brieven ontvangen. Er waren blijkbaar al verzoeken bij van moeders om te komen en wel liefst van Woensdag tot Zaterdag. Lenie en Bep Nieuwehuysen vertelden vanmiddag al moeder mocht komen, bij Hesselink vonden ze is goed, maar bij informatie bleek mij, dat U had toegestemd, omdat volgens de kinderen Henk Schouten zijn moeder bij Enning mocht komen. Maar toen ik Ending opbelde bleek me, dat ze er lelijk mee in de maag zaten en er absoluut niet op gesteld waren. En Willy van de Steen heeft bij R'holder ook gevraagd of een moeder mocht komen, maar R'holder zit vol pensiongasten en bij Vering hebben ze ook loge's dus die komt het ook erg ongelegen om moeder vdSt te herbergen. En als er enige komen, dan krijgen natuurlijk anderen ook idee om naar Kotten te komen en waar blijf je dan?

Ik heb intussen op het station verteld, dat ik van plan was, zaterdag 27 juni met het stelletje naar Leiden te gaan. Ze wilden dat voor mij in orde maken. Dus plan is, met de trein van 9.07 uit Wwijk te vertrekken en zijn dan 's middags om 2 uur in Leiden. Mocht dit veranderen, dan schrijf ik dit zo gauw mogelijk.

En nu iets over 't gezelschap op de hoofden. Na dat eerste geval met Bep vd R heb ik de pleegmoeders van de meisjes gewaarschuwd en op 't hart gedrukt om goed op te letten en me te waarschuwen, als je iets merkten en 't niet de baas konden worden. Ook de meisjes zelf heb ik van tijd tot tijd gevraagd, hoe 't er mee stond, maar alles was altijd in orde. Gevallen, die mij verdacht voorkwamen, vanwege krabben enz, heb ik nog eens weer extra nagereden, maar niets ergs (valse schaamte van de pleegouders) tot er opeens Woensdagavond een alarmerend bericht kwam bij mijn vrouw (ik was niet thuis) van een pleegmoeder, die ten einde raad was.

Toen heb ik gistermorgen de knoop maar doorgehakt, en heb er werk van gemaakt om afdoende maatregelen te nemen. Ik heb er wel aan gedacht, dat het voor jou en de Leidenaars niet prettig was, maar ik voelde mij zedelijk verplicht, ten opzichte van mijn eigen school om die niet verpest te krijgen. Ik heb n.l. gistermorgen den schoolarts en de zusters van de wijkverpleging opgebeld, om nog dezelfde dag bij me op school te komen. Daar hier geen Geneesk. Dienst is en de gemeente dus niet op dergelijke dingen niet is ingesteld, moest et nog gaan via de burgemeester, maar gistermiddag om goed twee uur had ik twee zusters in school, die de hele schoolbevolking hebben geïnspecteerd, met het gevolg dat er 34 werden gevonden, die meer of minder besmet waren. Dat waren alle meisjes van jouw school (Bep vd R, alleen voor controle) en een zestal jongens, plus enige kottenaartjes (oa ook Stien), die het al aangewaaid was. Toen zijn die beide zusters, met verschillende kammen, watten en petroleum van half 3 tot 6 uur op de klopjacht geweest. De beide ergste waren Annie Boom en Ciska Keyzer. De laatste heeft een petroleumkap opgehad. Vandaag zijn die twee naar de kapper geweest, om achter te worden opgeknipt. Nu zit meteen de schrik erin en zullen ze wel terdege oppassen. De zusters verzekerden me ook dat het geen loos alarm was geweest en die beweerden ook pertinent, dat er bij enkelen neten moeten zijn blijven zitten op de Geneeskundige Dienst in Leiden. Ik zal naar aanleiding van jouw onderhoud met jullie schoolarts nog eens naar zuster Vink toegaan. En nu vanmorgen ving ik zo op, dat de Leidse jongens 't er onder elkaar over hadden, dat ze dat hier in Kotten hadden opgelopen. Ik heb ze toen eens even goed verteld dat ze die praatjes voor zich hadden te houden, want dat we daar in Kotten, zolang ik er ben tenminste, niet de minste last van hadden. Ook heb ik er bij gezegd, dat we het hun niet kwalijk nemen en dat we ze er niet lelijk over zouden aankijken. (dit ook tegen de Kottense kinderen) en dat we er samen blij om moesten zijn, dat de zaak weer gezond was, en dat er verder niet over gepraat werd. We zullen dit samen wel verder bepraten in Leiden.

Vanmiddag heb ik ze weer gewogen en ze waren zo gemiddeld weer een kilo aangekomen. Prachtig hè? Hen Schouten is nog altijd kampioen met in totaal 5 kg.

Jammer dat het zo koud is. Van zwemmen is deze week helaas niet gekomen. We zullen hopen dat we de laatste week er wel van kunnen profiteren, zodat de gestuurde badpakken nog eens goed nat worden. Ziezo dat was een heel eind.

Ontvang de hartelijke groeten van de fam Gribbroek

P.S. Ik had precies Hesselink nog even bij me, en die vertelde me, dat de brief, waarin stond dat ze 't goed vonden dat Lenie Nz kwam, al onderweg was en dat hij en zijn vrouw er ook absoluut geen bezwaar tegen hadden om Lenie d'r moeder een paar dagen te ontvangen.

Mijn vrouw komt terug van de dameskrans en die had van juffr Kappers gehoord dat er van Jan van Es en Henk vd Wetering nog steeds geen bonnen waren gestuurd.

Kotten 1 Juli 1942

(23) 9

Beste mensen,

Of moet ik zeggen eenzamen? Jullie hebt zeker al veel van Jan en Ali vernomen dat we Zondag goed zijn overgekomen; ik zag Jan tenminste Zondagavond al met een brief. Hij was toen nog even bij ons, want de familie ten Pas en Gerrit en Geertrui en nog meer waren bij ons om te informeren hoe de reis geweest was en hoe of het in Leiden was. We zijn de 2 ½ u in Arnhem goed doorgekomen: we hebben bij Heck gegeten, daar speelde het orkest van Tino Falcone (wist Jan en Ali de naam nog?) en daar hebben we ons nogal geamuseerd. Maandag en gisteren ben ik de pleegouders langs geweest om de dank en erkentelijkheid van de ouders over te brengen. Velen hadden evenwel al een brief ontvangen. Moeder Chaudron had aan ten Pas geschreven dat Flip graag wilde, dat ze met de hele familie naar Kotten gingen verhuizen, dan kon zijn vader hier wel schoenmakeren. Over een paar meisjes heb ik helaas nog klachten. Vrijdagmiddag heb ik ze nog eens goed op het hart gedrukt het dat ze de pleegouders hartelijk moesten bedanken, maar Bep Flippo en Nel du Mortier hebben het vertikt. Bep had zelfs geen hand wilde geven bij het vertrek uit het huis van haar pleegouders. Gelukkig hadden ze bij Schreuder en Damkot wel al een hele aardige brief van de moeder van Bep en Nel, maar van de meisjes vind ik het erg onhartelijk. Voor moeder van de Wetering heb ik wat bonnen bij elkaar gescharreld die ik hierbij insluit. Zou je haar die willen geven? Jan ten Pas heeft haar ook al bonnen gestuurd, dus nu is ze deze en volgende week gereden dan heeft ze weer haar nieuwe kaart.

't Is hier wel rustiger op school, 30 meer of minder kun je goed merken.

Gistermiddag zijn Jan en Ali met ons meegeweest naar het zwembad en hebben ook heerlijk in het water geploeterd. Jan was al haast bang, dat hij er te lang in was geweest voor de eerste keer, maar ik geloof niet dat het kan hinderen, want 't was lekker weer en 't water was 21 graden.

Verder is hier ook al geen nieuws, nu de kinderen weg zijn, mis ik die bron om stof uit te putten.

We danken jullie nog hartelijk voor de vriendelijke ontvangst en prettige dagen, die we bij jullie hebben doorgebracht.

Ontvang de hartelijke groeten van de fam Gribbroek.

Kladbrief van JG Wilterdink aan de ouders.

(2)

Brief 28 juni 1942 van schoolhoofd  
O.L School aan de Haverstraat te Leiden

Geachte pleegouders,

Zaterdag j.l. zijn de leerlingen mijnen school gezond en wel hier aangekomen. Voor uw grote bereidwilligheid, ze gedurende een zestal weken in Uw midden op te nemen en ze als een van Uw eigen kinderen te beschouwen, zeg ik U hartelijk dank.

(Groot ook de dankbaarheid der ouders voor alles wat U voor hun kind deed. Mede uit hun naam en uit die van het personeel dezer school.)

Mochten sommige der leerlingen zich minder goed hebben gedragen (dan hoop ik) of reden tot klachten hebben gegeven (dan verneem ik dit nog gaarne van U) dan hoop ik dat deze gedragingen niet van dien aard zijn geweest dat U spijt van Uw mooie aanbod (heeft gehad) hebt.

Voor mij persoonlijk was het zeer prettig( ) dat ze in de mij zo bekende omgeving zo buitengewoon naar hun zin hebben gehad.

De dankbaarheid in deze is geweldig groot al hebben ze U dit niettemin niet in zoveel woorden gezegd. En dat U zelf met zoveel opoffering.

Schriftje met namen

(3)

In 1985 is er een oproep gedaan aan alle mensen die als kind in Kotten geweest waren, om bij te dragen aan de restauratie van het feestgebouw, Wilhelmina gebouw.

“Het feestgebouw in Kotten moet gerestaureerd worden. Zou het niet een mooi gebaar zijn, indien wij die gedurende de oorlogsjaren daar zo liefderijk verzorgd werden een bijdrage voor dit doel geven. Ik wil mij gaarne met het overmaken belasten. G Wilterdink Apollolaan 346. Bij voorbaat dank. (giro: 136835)”

Brief aan pleegouders van JG Wilterdink

(4)

Openbare lagere school

AD Haverstraat te Leiden

1 juli 1942

Aan de Pleegouders,

Zaterdag jongstleden zijn de leerlingen mijner school, gezond en gebruid, belast en beladen, weer in Leiden aangekomen. Voor de wijze, waarop ze door U gedurende deze zes weken zijn verzorgd en voor de uitstekende behandeling, die ze bij u als een eigen kind hebben ondervonden, zeg ik nu, mede namens de ouders, hartelijk dank.

Het deed mij genoegen van de kinderen te vernemen, dat ze het in de mij zo bekende omgeving met de zo bekende namen, buiten gewoon naar hun zin hebben gehad.

Van ganser harte hoop ik, dat de gedachte en de wetenschap, dat u met dit werk een mooie dat heeft verricht, U de onaangenaamheden en de lasten, die er ook ongetwijfeld geweest zullen zijn, spoedig zullen doen vergeten.

Met vr groeten J.G.Wilterdink

Hoofd der School

Kotten, 3 juli 1942

(13) 10

Beste Kinderen!

Gistermorgen was er weer een pakje brieven van Mr. Wilterdink, maar nu waren er geen leidenaartjes meer, om ze met gejubel te ontvangen. Maar daar waren ze ook niet voor bestemd. Ditmaal waren de brieven voor de pleegouders en hun familie en ook een velletje voor mijzelf. Dank je wel hoor, Fientje Smit, Piet van Loe, Henk Schouten, Bep flippo, Cas van Es en onze Kees. Ja kees we zeggen altijd 'onze Kees'. En Dineke moet tegenwoordig altijd op Kees zijn plaats zitten aan tafel naast Henk. Henk Schouten vindt het fijn dat hij niet zo ver hoeft te lopen naar school, maar Henk ik zou haast zeggen dat dat lopen hier je goed heeft gedaan. Van niets ben je elf pond gegroeid of zou dat van dat vele eten bij Enning gekomen zijn? Fijn hoor, dat je eieren goed zijn overgekomen. Wat zullen ze er thuis van gesmuld hebben. Cas va Es vraagt of vos nog leeft. Ja hoor die is zo gezond als een vis. Je moet de groeten van hem hebben. En Bep Plippo schrijft dat ze nu geen gebakken ei meer op haar boterham krijgt. Dat eet Henny Schreuder er nu bij op denk ik, want ik heb mij al verbeeld, dat die dikker geworden is sinds jij weg bent. Vraag haar maar of ze er een paar maal per week een overstuurt in een envelop. Wat zou dat een fijne brief zijn. En Piet van Loe schrijft dat hij een beetje boers kan praten. Misschien lachen je vriendjes er wel om, maar 't is toch een mooie taal, dat zal meester Wilterdink wel met me eens zijn. Goed zo piet, ga jij maar om acht uur naar bedde, dat is wel gezond voor je. In Kotten zeggen ze: Tegen ruste kuj neet voorn (*Goede rust is beter dan veel eten*). Alleen begrijp ik niet dat je, al ga je vroeg naar bed, toch maandagmiddag in school nog in slaap viel. Of was je nog een beetje moe van de reis? En nu zou ik Saartje van de Reijden helemaal vergeten. Saartje ook jou bedank ik voor je brief. Ik kan mij voorstellen Saartje, dat je het spelen op de speelplaats hier fijner vond dan een kwartiertje wandelen. Maar ja dat gaat nu eenmaal in een stad niet anders. Wij leven hier zo vrij als vogeltjes in de lucht. En nu nog iets voor Kees. Nee, Henk heeft nog geen vakantie, dat wil zeggen hij moet nog wel naar school, maar huiswerk heeft hij niet meer, alleen een beetje Frans en dan zijn studeren voor pianoles. De vacaties voor de openbare lagere scholen beginnen hier vandaag over drie weken, dus 24 juli. Fijn voor je, dat je marmot ook dik geworden was. Die had gelijk dat hij dacht: de baas dik, dan ik ook. Zoals jullie weten was Mr. Heesen vorige week Vrijdag al op een andere school en daar is hij nu nog steeds. De vijfde klas is nu bij Mr. Schuurman in. Daar boffen de derde en vierde klas bij want die mogen nu Dinsdag- en Vrijdagmiddag ook mee gaan zwemmen. We gaan dan met 75 kinderen allemaal lopen.

't Is hier deze week aangenaam rustig op school nu we 30 lastposten minder hebben. En over 14 dagen gaan de vier Leidenaars die hier nu nog zijn, ook weer naar Leiden terug. Dan kunnen we helemaal zeggen: opgeruimd staat netjes! Toch hebben wij samen wel een prettige zes weken gehad, vinden jullie ook niet? Dat beetje meer drukte hadden wij er graag voor over en het was toch ook wel weer gezellig zo'n volle school. Maar nog gezelliger maar nog gezelliger waren de twee dagen toen de school leeg was en wij met z'n allen naar

het Wolvenveen en naar de steengroeven. Hebben jullie daar alles al van verteld aan de meester en je vriendjes en vriendinnetjes. De foto's daarvan komen over een paar maanden pas, maar ze komen, dat heb ik jullie beloofd. Ik maak die film pas vol als Dineke jarig is de 27<sup>e</sup> augustus en dan laat ik ze ontwikkelen een afdrukjes maken.

En nu tot slot nog iets over Zaterdag. Wat een verrassing voor ons die mooie cadeaux, die prachtige nieuwe lamp en plant. Ze prijken allebei bij ons in de kamer, de plant voor het raam en de lamp boven op de piano. Willen jullie allemaal je ouders nog vriendelijk bedanken namens mijn vrouw en mij? Maar het alle mooiste vind ik dat prachtige boek dat ik namens jullie kreeg. Dat is de mooiste herinnering, juist om die mooie tekening die meeste Fokkema gemaakt heeft en waar jullie allemaal je naam op heb gezet. Dit is voor mij het aller mooiste en kostbaarste boek dat ik heb. Dat blijft heel mijn leven een mooie herinnering aan de Leidenaartjes, die zes weken bij ons in Kotten zijn geweest. Kinderen, nogmaals onze hartelijke dank.

Ziezo, de tijd is om de kinderen zijn klaar met de brief aan jullie en nu kunnen ze een kwartiertje gaan spelen. Ik moet jullie ook de groeten overbrengen van juffrouw Thiel en Mr. Schuurman.

Ontvang allen, ook de juffrouw en meester, onze hartelijke groeten van Mr. Gribbroek.

Kotten 7 Sept '42

(24) 11

Beste mensen,

Hoe gaat het, alweer gewend aan den dagelijksken arbeid na het maandje vakantie?

Wij hebben de gang er ook weer in en onze Henk werpt zich met ijver op zijn werk dat hij moet maken op de H.B.S. 't Is te hopen dat die ijver blijft, ofschoon het ons niet zal verwonderen als hij zo nu en dan een lusteloze periode heeft. Als die maar niet te vaak voorkomt en niet te lang duren, dan zullen we hopen dat hij het maken kan.

Ik stuur hierbij enige genummerde afdrukken van kiekjes, die we met onze Leidse gasten erbij gemaakt hebben op onze uitstapjes. Ze zijn erg klein maar dat is geen wonder als je er 100 hebt op een kiekje van 6 bij 6.

Nr 1 de hele groep van 100 boven een dikke terugslag in 't Wooldse Veen

Nr 2 alleen de meisjes, klaar om te happen in een lekkere Wooldse turfkoek

Nr 3 de jongens idem

Nr 4 op de terugweg van het Wooldse Veen "wie rusten wil in 't groene woud"

Nr 5 In de Steengroeve

Nr 6 Het stof van de Steengroeve wordt in het Strandbad afgespoeld. Kees is bang, dat zijn voeten nat worden.

Zou je de foto waarop Kees met Dineke en Henk staan aan Kees willen geven?

Verder heb ik er nog een foto bij gedaan van Dineke's verjaardag. Dineke en Broertje ten Pas zijn daar bruidspaar. Verder staan daar de kinderen van Piepers, ten Pas, Willemien ten Haken, Henk en een paar nichtjes van Henk en Dineke op. Misschien interesseert dit de Kottense Leidenaartjes wel.

Ik laat aan jou over, wat je verder met dat kiekje doet. Als er kinderen zijn, die graag in afdrukje hebben van een van de nummers 1- 6 geef me dan even de nummers op met het aantal van elk. Ze kosten 7 cent per stuk.

De boeren zijn hier druk met de aardappeloogst die valt over 't algemeen erg. De rogge is geheel van het land en de haver en tarwe bijna. Ik heb mijn tarwe gedorst op zolder liggen. Nu zal ik er nog een klein briefje aan de kinderen bij schrijven, dat wil je hun misschien wel voorlezen.

Ontvang alle vier de hartelijke groeten van ons vieren van  
JB Gribbroek

Beste kinderen!

(21) 12

Eindelijk de kiekjes van onze uitstapjes! Jullie hebben zeker al wel eens gedacht of die nou nooit zouden komen. Maar ik had jullie gezegd dat het begin September zou worden omdat ik de rest van de film wilde bewaren voor Dineke's verjaardag. Jullie staan er niet groot op, maar dat kan ook niet met zijn 100 honderd op een klein plaatje. Waar ze genomen zijn dat zullen jullie nog wel weten als je ze ziet. Verder is er een kiekje bij voor onze Kees en een van Dineke's verjaardag. Daar hebben ze van Dineke en Broertje ten Pas een bruidspaar gemaakt. Toen hebben de anderen zich ook maar mooi gemaakt en toen moest ik een kiekje maken in de versierde tuin. Zien jullie de guirlandes wel? En kunnen jullie kleine Jootje ten Pas vinden? Wat een feest was dat. Als jullie een kiekje van een van onze uitstapjes mag hebben van thuis, kun je dat aan meester Wilterdink vertellen. Die schrijft mij dat dan wel en die weet ook alles van de prijs enz.

Ik moet verschillende kinderen namens Dineke nog bedanken voor de kaart op haar verjaardag. Die kaarten vond ze prachtig. Ze zal er die kinderen binnenkort een terugsturen. Ze heeft een geweldig goede verjaardag gehad met veel cadeautjes, eigenlijk veel te veel, hoor maar: 3 poppen, een kapstokje voor poppenkleertjes, 3 prentenboeken, een doos met vlechtmatjes en een paar zakdoekjes, 13 eieren, en het nodige snoep. Om jaloers op te worden vind jullie niet. Op het ogenblik zit ze in Brummen. Ze is Donderdag met haar opoe meegegaan. A.s. Zondag halen wij haar weer op. Horen we nog eens iets van jullie.

De hartelijke groeten allemaal

Meester Gribbroek

Foto's

Nr 1 de hele groep van 100 boven een dikke terugslag in 't Wooldse Veen

Nr 2 alleen de meisjes, klaar om te happen in een lekkere Wooldse turfkoek

Nr 3 de jongens idem

Nr 4 op de terugweg van het Wooldse Veen "wie rusten uit"

Nr 5 In de steengroeve

Nr 6 In het bad (het stof van de steengroeve wordt afgespoeld)

Nr 7 Verjaardag van Dineke Gribbroek. Dineke plus Broer ten Pas bruidspaar

Nabestellingen 7c per stuk